

CSOKONALAPOK

SZÉPIRODALOM ÉS TÁRSASÉLET KÖZLÖNYE.

TULAJDONOS SZERKESZTŐ

ORBÁN PÉTER.

Előfizetési díj: Debrecenben félévre július 3-ától december végeig 5 frt; három hónapra július 3-ától szeptember végeig 2 frt 30 kr; egy hónapra, szeptember végeig 1 ft ezüstben. **Vidéken** félévre 5 ft 45 kr; évnegyedre 2 ft 52 kr; egy hónapra 1 frt 12 kr. Előfizethetni helyben egyedül Csáthy Lajos úr könyvkereskedésében, a hol mindennemű hirdetések is elfogadtatnak, miktől egy kétszer hasábozott sorért 4 p. kr. fiztetetik. **Vidéken** minden es. k. postahivatalnál, a hol az előfizetés elfogadtatik s az előfizetési díjt tartalmazó levél, ha ráíratik kívül, hogy hirlap-előfizetési díjt tartalmaz, ingyen küldetik a szerkesztőséghez. Előfizetést gyűjtőknek minden 10 példány után egy ingyen példány adatik. Egyes szám ára 6 ezüst kr. — Megjelenik e lap hetenként kétszer: **szerdán és szombaton** délelőtt. Szerkesztőségi szállás nagy-csapóútcá 10-dik szám, hátulso épületben.

Azon új előfizetőinknek, kik sept. elejétől dec. végeig s így négy hóra, helyben 3 pfrt 30 kr-, vidéken 4 pfrt 4 kr-ával előfizetni sziveskednek, lapunk eddigi példányaival — két szám kivételével — kedveskedésül ingyen szolgálunk.

Szerk.

Beteg férj ágyánál.

Már rég komor gondok repülnek
 Át lelkemen,
 Vidám óráim elkerülnek
 Mind estve és mind reggelen.

Látom a jobb idők világát
 Mint hamvad el,
 Megrakva engem fájdalommal,
 Reménytelen sorsnak ad el.

Elhagysz-e, kedves, én kedvesem!
 Elhagysz-e már?
 Kiesve védő hű karodból,
 Boldogtalanra rám, mi vár?!

Oh! tán sokat, sokat kitünnék
 Én nélküled:
 De kisdéd árváid ha nézem:
 Szívem, miattuk megreped...

Miskolci Pál.

Hajdankor költője.

(Vége.)

V.

Ebredő nap mosolygott a zöld vidékre. Sárguló kálászok hullámaait szellő lengetege ingatá. Szívemelő hangoktól zengett a zöld lombok hazája... Az első napsugarak szomju ajakkal kezdék fölinni az éj könyeit, melyek megreszkettek mezei virágok kelyhiben, fuvallatára a lanyha nyári szélnek.

Hűs pataknál, mely fölé agg bükkök zöld sátorát vonának, megállapodott az éjnek két lovagja; s míg paripáik mohón nyelék a tiszta hullámokat, ők szóltan fogának helyt a part fris szőnyegén.

Hosszu időig hallgatva ülének, aztán Balassa töré meg a csendet...

— Te hallgatsz lovag? te nem fogadod el halámat?

— Mire ott hálászó, hol bért követelünk?

— Mit te adtál — a szabadság — több, mint minde-nem, vagyonom fölött vedd halámat is.

— Bálint! hagyd a hálát szót... Te hálátlan valál.

— Én, lovag?

— Igen. Nem fizettél-e szerelemért hűtlenséggel, ... vagy nem hálátlanság az?

— Ifju! te lelkem titkaiba nyulsz!

— Titoknak mondd azt, mi áruló arcodon magát lefesti?

— Ne tovább!... Ki vagy te?

— Egy álma multadnak.

Sisakját emelé le a sötét lovag, mely alól a legszebb fekete fűrtök hulláma omlék vállaira.

Balassa szoborrá vált.

— Giuditta! te? — Taglalá hosszú szünet után.

— Én! — Meg vagy lepetve ugy-e, midőn az olasz-hölgy boszu helyett jobbát, halálért életet, rablét helyett szabadságot nyújt? Oh, hiszen mit ismersz te egyebet meglepetésnél?

— Giuditta! szótlanná tesz a nem remélt találkozás!... De mit kívánhatsz tőlem, ... miért szabadítál meg? midőn tudod....

— Hogy Dobó Krisztina nő d!?... s mit kívánhatok most?...

— Igen olasz hölgy, mit kívánhatsz? Éltetemet kívánod? itt fegyverem döföd keresztül szívemet s az elfolyó vérhullámok fölött hazád méltó leányaként légy boldogítva boszud által.

— Mit kívánhatok? — kérdé az olasz nő elmerülten rögeszméjébe, — mit kívánhatok, nem esküdtél-e meg?

— Megesküdtem Giuditta! —

— Esküdtél, miként minden, mivel birsz, enyim!?

— Igen, kívánd mindenem és tiéd! —

— S ha azt teszem?

— Jó kardom megmarad! —

— Mit én kívánok Balassa, az több vagyonodnál.

— Rejtélyes kezdesz lenni.

— Nyiltan szólok, szived az Balassa, mit cserében kérek szabadságodért; szerelmed az, mivel szabadságodért megjuhalmazhatsz. — Oh mert szerelmedben hunyó életemet adod viszsza, hiszen bírásod nélkül nem élhetek.

— Iszonyu!

— Iszonyunak mondod te a legmélyebb, legörültebb szenvedélyt?.. s nem iszonyu volt-e hogy esküd ellenére Pozsonyban hitetlenül elhagyál?.. Oh, te hideg vagy, mint hazád bérctetői, különben, szived keblem lángjaitól fölolvadna.

— Giuditta megfélekedzett, hogy nekem nők van?!

— Nőd van? igen nőd, ki ellopott jogaimat bitorolja! hagyd el őt Balassa!.. Nem lehetek én nőd? jó, ... szolgáld leszek? kinek bére szerelmed... szeretett nőd? ... én imádni foglak!.. oda adta volna boldogságodért mindenét?.. én meggyilkolom magam, hogy megváltsam a te életedet... Oh csak néhány évet, néhány napot adj nekem azon gyönyörből, melylyel nődöt elárasztád!..

— Hitlenül megcsalni, elhagyni nőmet? Giuditta! az nem lehet, azt nem kívánhatod.

— Hasztalan kérlek? —

— Soha! —

— Jól van! — Nem mondtam-e, hogy néhány óra előtt urnő valék életed fölött, most koldus, ki szerelmedet esdettem.. Vagyonom szebb részét áldoztam megmenthetésemre, most megmaradt felém, menthetlen bukásod alapkövéül helyezem.

Mielőtt Balassa föltarthatá, lovára pattant Giuditta, s néhány perc alatt a rohanó leány, látkörét túlhaladta.

VI.

Sokszor futá meg a nap égi útját, sokszor hullott alá a sárga lomb, s az új tavasznak első énekét sokszor dalolta a berkek csattogánya, midőn történetünk fonalát ismét fölfogjuk.

Egyetlen lámpától világított, durva mivű boltozatos terem az, hova belépünk, azon fájával a butorzatnak, mely homlokán a kor bélyegét viseli.

Nehéz tölgyasztalnál ült itt egy férfi, lelkének minden gondolatjával irományába temetkezve.

(Azon várnak egyik terme volt ez, melynek falait a hős Dobó tette örökhírűvé.)

E férfi, elhagyva a csaták véres mezejét, feledve a politica küzdőhomokját, e pillanatban az ég legbájosb angyalának, a költészetnek áldozék... lefesté szerelmét... le, viselt dolgait; s felkölté sirhalmaikból az elhunyt hőseket.

Elmerülését hangos léptek zaja háborította.... feltárt ajtaján előtte ismeretlen katonacsapat tolt be....

— Balassa Bálint, Eger kapitánya, a király nevében foglyom vagy! —

— Én?... tévedsz uram! hívd egyszer még emlékedbe a király parancsát.

— Itt irata.... Te Balassa Bálint vagy? —

— Igen... de mondd vétkeidet!..

Karcsu férfialak lépett elő a csapatból, s a parancsnokhoz intézé szavait....

— Majd elmondom én... kérem, hagyjanak egy percig magunkra... azonban minden kijárást szorosan zárjanak el.... a fogolyról én kezeskedem.

Balassa, és az idegen egyedül maradtak.

Az idegen, tágas karszékre veté magát s beszélni kezdett....

— Balassa! mi háromszor találkozáink az életben, s e három találkozás életem legfontosabb percei közé tartozik.... Sok év előtt Olaszthonban, ... Pozsonyban Rudolf koronázásakor.... nem régen Erdély határainál...

A költő önkénytelen borzadt meg....

— Giuditta!.. ismét te? —

A hölgy folytatá....

— Most ismét találkozunk, egy percre utószor, vagy mindenkorra az életben.

— Most értelek!.. te ástad alá életszerencsémét!?

— Igen. Szabad-e?... megtörténhetik-e, hogy boldog legyen az, ki nekem ezerszer esküvé, hogy kifosztva saját keblét, önnön üdvével áraszt el, ha boldogtalan lennék?... S nem az vagyok-e most?... Oh, Balassa! hordok anynyi kint keblemen évek óta, menyinyit elviselni csupán a boszu édes reménye tön képezzé... s kicsoda oka annak, hogy én szenvedek?... nem te, ki elrablád szívem nyugalma?... Akarod most tudni miért vagy fogoly?... nem bűnhődni kell-e annak, ki vétkezett?... Ha törvényeitek nem mondanak büntetést a legnagyobb tolvajra, életboldogságunk, üdvünk tolvajára, azt a sors hatalma megteremti!... Vagy helytelennek, elégtelennek véled bűnhődni csalatásomért? úgy elmondom politicalai vétkeidet.... Az országban egy gunyvers van forgalomban, mely szentségtelen szavakkal a legjobb király érdemeit akarja alátiporni.... ki irhatá azt, mint az ország legelső költője, a vitéz Balassa!?... Bevádoltatál!

— Én? ki tettekkkel mutatám meg, hogy keblem kétőért, hon- s királyért lángolt. Mondd a vádló nevét.

— Névtelenül vádoltatál.

— Igen; hiszen a rágalom önalakjában nem merészel föllépni, találkozást kell eszközölnöm a királylyal, s szavaimra el fog oszolni a fölleg, mely becsületedre vont a homályát.

— Félek, hogy minden késő!... A menekésre én csak egy utat látok.

— S mi volna az Giuditta!?... mi lehetne az, mi büntelenségemen kívül megszabadít?...

— Légy enyim!... a katonák valamenynyien hatalmamban vagynak... kocsim alatt vár, s távol e hazától mosolyogni fogjuk a király haragját!..

— Nem!.. ez sok, Giuditta!.. igaz én vétkes vagyok, mert egykor könnyelműen elcsalám szerelmedet, de föl nem jogosíthat arra semmi, hogy félrevertve nemed minden gyöngédségét, ily aljas föltét mellett, bár legdrágább kincsem, a szabadság megvásárlására akarj kényszeríteni.....

— Aljas?!... mondád aljas?... Oh, figyelj reám hölgyvilág!... adjátok oda szerelmek legelső virágát a sima kigyónak, mely lábaitoknál csuszlik, s jutalmul kimarja abból a nőiséget, ... erényt!... S mi történik?... midőn jogaitokat, megsértett, ismét eladott jogaitokat visszszakövetelitek, ő csapja legelső arcotokba a vétket, melynek, — hogy elkövettetett, — egyedüli oka maga a hitszegő kigyó volt!... Utoljára láttalak Bálint;... nem ... megjelenem a percben, midőn haldokolsz, történnék az bár hol, külföld vidékén, csatatéren, vagy vérpadon!...

Utószavait végezvén a hölgy, gyorsan hagyá el a termet.

Néhány perc múlva a katonák visszatértek, ... s Eger kapitánya, a kor költője másnap nem találta ott a vár falai között....

Neje rögtön a királyhoz utazék.

VII.

Két tükört teremte isten, hogy azokban nagyságát csodáljuk.

Az eget és a tengert.

Szép az ég, midőn alján rózsaszín szárnyait a hajnal elteríti, midőn a sáppadó éjborulat kettészakad, s mint fölnyíló szemhéjak közül óriási nefelejtszém, mindenhatóan mosolyg alá az ébredő földre....

Nagyszerű az ég, midőn homoru üvegjén keresztül a nap lámpája millio sugárokból árasztja szerte fényét, felcsókolván a virágok könyeit, s a csöppekért ajándékozván, a hány csöpp, ugyanannyi életet.....

Szivemelő az ég, midőn elhomályult paizsán milliárd csillagok tábora fölgyul.... midőn sáppadt arcát olykor föllegfátyolba takarva, a méla hold átreszket az éji ködön, mint könnyű fátyolt hordozván szelid homlokán — sugárait.....

Rettenetes az ég, midőn tengerén a barna fölleg át-vitorlázik, vagy halomra tolulva, vastag fallá szövődik, melyet koronként a villám szétrepeszt, megmegdöngögtetvén azt a menyindörgés hatalmas karja.

És midőn elhunyt a nap!.. s bucsucsókjával megpirítja az égnek arcát és ez pirultában az alkony leplébe rejtezik, oh, akkor dicső, fenséges az ég!...

És a tenger?!

Midőn elfekszik a hullám, s mint csillogó acéltükör a végtelenbe nyulik, ... benne nap, hold s számtalan csillagok megtekintik arcaikat.... midőn mint fehér hatytyuk

áthasgatják azt vitorlášhajóknak ezrei... minő szép, minő magasztos a tenger!

De midőn sima üvege hegyekké törik, s millio fehér hullámok hátán, vagy a völgyekben, melyeket azok lábaiknál alkotnak. a halálnak legiszonyubb arca tűnik fel... midőn e mélyedésekbe száll alá a vészmadár visitva futván az ég haragját, mely a duzzadó habok közé lesújt... akkor ülted törékeny sajkára az istentagadót és imádkozni fog az ég és tenger istenéhez.

Két tükört teremte isten hogy azokban nagyságát imádjuk.....

Az eget, és a tengert! —

Nagy tenger hullámai csapdossák a keleti partokat....

E partokhoz gyakorta téved a csapongó gondolat, s elássa magát a sivatag homokba, hogy kifürkészsze annak titkait..

Midőn bekövetkezik a tenger apálya, jeltelen sirhal-mokat láthatsz e partokon....

Azért takarja el őket koronként a tenger, hogy megöntözz, s virágot neveljen a kopár halmokon.

1591-ben e partokon magános férfiú ült naponta.

Kezében ír-ón volt.... térdein irt.....

„Ezeket írák
A tenger partján
Oceanum mellett,
Kilencvenegyvet
Mikor jegyzettek
Másfél ezer felett.“*)

Mondják, ott ült a férfiú, ha kelt a nap, .. ha délen az égpaizs közepéről égetőn hinté sugárait... ott ült, midőn a hold feluszott millió csillagoknak táborával... ott, midőn a vihar sárga hantokat tépett a tenger hullámiba.

A kelő naphoz így sohajta...

— Tüzarcu nap! te fölszakítod az éjnek legvastagabb fátyolát.... Oh, menj távol hazámba, derítsd fel ott az éjt, melyet erényemre a rágalom szentes keze terített! —

A sáppadt holdhoz így beszélt...

— Ezüst hold! ha szép hazám felé uszol kék tengeredben, mosolyg be nyugvó nőm ablakán, csókold meg ajkát, és sugd fülébe, hogy a végtelen meszszeség nem oltá ki szerelmem lángjait... övé lelkemnek minden gondolatja, s ha egykor szenttelen lesz nevem, karjaiba térek. —

A barna fölleghez így intézé szavait...

— Sötét fölleg! emelj föl engem barna szárnyaidra, egy percig engedd a magashól látnom szép hazámat.. aztán ha visszszakorbácsol a vihar, nyugodtabban halok meg az idegen partokon.

Beszélt a vadmadarakhoz; őket hűtlenségnek ne-

*) Lásd Balassa verseit.

vezé, kik nem imádják a hont, hol lombos fán ingó fészekben legelőször látták a napot.

Szólt a szellőhöz, mely keleten született s fáradt szárnyaival a nyugoti ocean hullámiban pihent meg.... Reá áldásait bizta, hogy szórja alá, midőn hazája fölött röpül el.

S midőn elmerülten ült a zugó tenger partján, kérte a hullámokat, hogy kísérjék el a hajót, mely az Adria partjain köt ki, s térjenek vissza elbeszélni, ha virul-e hazája!?

Igy ült egy esten a hullámzó tenger partján...

Fogyó arcában titkos bánat vonásival bámult alá a hold, s a hány hullám volt ellenében, ugyanannyi tükörben tört meg bánatos képe.

A férfiú mögött szóltan hölgy állott... mint drága szobor, melynek arcába a művész vésőjével a kétséget, az öröm kitörésével küzdő kétséget remeklé...

Majd sikoltott, és hangja elfutott a sima tengeren...

— Balassa... férjem!...

Midőn az elítélt vérpadról látja feléje lebegni a kegyelem fehér szalagját... Midőn fölébred az, ki álmaiban szíve legkedvesebbjeit haldokolni látja... Midőn mentő csónak elnyelő hullámok közül ragadja ki azt, kit őrzöngve várunk a puszta partokon — hasonló lehet érzelmünk a férfiúéhoz, kinek, mint csalékony álom tüdőrképe, jelent meg a nő távol hazájából...

— Krisztina!

Többet nem szólhatott. A férfiún — ki többször küzdött őt ellen egymaga — erőt vett a viszonzítás hatalma.

Sokáig némán csüggték egymás ajakán... keblökben a szív hánykódott csak... s mögöttök a tenger.

— Te ismét enyim vagy!

— Tiéd voltam távolban is, Krisztina!

— Nem úgy!... te megláthatod ismét hazádat, melyből önként száműzted magad.

— Meg van győződve a király lovagi becsületelem felől? mert meg esküvéem, csupán szeplőtlen névvel térni vissza.

— Ő abban sohasem kétkedett... ime visszahívólevele. —

— Mi okozá e reménytelen változást?

— Giuditta halála.

— Giudittáé?

— Oh, ha láttad volna végperceit!... bevallá, hogy ő volt árulód, s átkozá enmagát, a sorsot, hogy végpillanatodban meg nem jelenhet.

— Az isten nagy!... áldassék neve!

Másnap a tengerpartnak e vidéke néma, elhagyott volt... a sivatag homokot bánatköny nem, csupán hideg hullám locsolta.

VIII.

Mondjátok, hogy hajtsam el tollamat!

Ki bírná hitvány tollal festeni a száműzött érzelmeit, midőn hosszu idő után ismét csókolja hazája földét!?

Szép vagy te oh haza! és becses vagy fiadnak, mint haldoklónak a kereszt, melyet fonyadt ujjai közé szorít.

Szeretni téged!... több a föld minden szerelmeinél.

A szerelmes hűtlen lesz kedveséhez és feledi őt...

Az apa megátkozza fiát, és a fiu kitépi kebliből a fiui érzelmeiket.

Oh, de a te szerelmedet drága hon! mehtagadni nem lehet! —

Tépjétek ki a tollat kezeimből! én nem bírom leírni a száműzött érzelmeit, midőn honát ismét meglátta!

De az utóképet még levázolom életéből... szánjátok őt!... ne!... ne szánjátok!... dicsőbb halált nem halhata!

1594-ben a nagy Pálfi Miklós derék sereget vezett Esztergam alá a törökök ellen.

Balassa, a hon és király hive, maradhatott-e el?

Csapatja előtt lovagolt győzelemről győzelemre.

A dicsőséghez közel áll a halál.... a hőst golyó találta. —

Hol Kriván, kopasz fejét felhökkel koszoruzza meg, völgyeket alkot lábainál...

Egyikben ezen völgyek közül fekszik Gibe mezőváros... ott nyugosznak hamvai!...

És sirja fölött busongva áll a százados emlékezet,... a költészet élő gyermekei fölkeresik énekeikben ma is a hajdankor költőjét!

Tóth Ferenc.

Bolond Istók.

Első ének.

(Folytatás.)

71.

Hosszas valék... de Byront követém:

„My way is, to begin with the beginning:“

Azaz, elkezdtem a legkezdetén;

(Ő mondja ezt, pedig „különb legin“ mint

Valamenynyi új költő e sártekén, —

S ha az nem is, különb bizonynyal mint mink)

Helyesen! a kis buszerző elé

Sokat tőn már, noha picinyke még:

72.

Nagyanyját holtra boszantá, ez egy;

Nagyapját majd bitóra vitte, másik;

Nem várta, 3-d szor, mig végbemegy —

Megháborítá régi szent szokásit

A temetésnek. Így hát csak eredj

Zoile! vidd el szemhunyorogtatásid:

Mert a mit irtam.... hisz' nyilván kitűnik

Hogy, a mit irtam, kell mind egy betűig.

73.

S még egy okom volt, hogy a földi lét

Küszöbén.... halandó pályánk indoháza

Körül — ragadjam meg hősem fülét:

„Nehogy az olvasó nagyfel csigázza

Kíváncsiságát és grófi szülét
Várjon, ha egykor a titok külmáza
Lepattan — "oh ne, nyájas olvasó!
Nem drágakő biz' e.... csak békasó.

74.

A temetésnek vége lön. Eloszlott
A nép (mindössze vagy három darab).
Mily állapot, midőn az így kifosztott
Szívvel az ember egyedül marad!
Éreztem én, haj! mert nekem is osztott
A végzet ilyen öröm-poharat
Midőn sirjától a legjobb anyának
Küszöbére léptem az üres tanyának.

75.

Ketten valánk ott.... s zámra legalább;
Leszerelt hárfán a két szélső ideg;
Egy alpha, egy omega a család
Tépett könnyéből; ifju és öreg:
Én, ősz apámmal. Ném maga ma tehát:
De hol van oly magány, oly bús, rideg,
Mint mikor ő ott ült, az élet árnyán
S én víraszték szemének éjtszakáján!

76.

Szemének éje, lelkének bordja
Nem gyötri többé. Még azt a napot
— Előbb mint a halált — meglátta újra
S — szerencsésb mint Izsák! — megáldhatott.
Majd életét lenyomta önnön sulya,
Az évhalmaz tömegbe roskadott
Mint a bálvány, mely ércből van s ragyog
Felül..... csupán alapiában agyag.

77.

A csősz sokaig egy zugolyban üle
A nélkül, hogy fel is pillantana;
Mig felüdítő álomba merülve
Nyugodtak immár csecsemő, anya.
Majd közelebb az ágy mellé, kerüle;
Majd, mintha néha felsohajтана:
— És köny rezegne odvas szemein —:
„Pihenjete, oh édes lelkeim!“

78.

Egyszerre csak valami gondolat
Ötlék eszébe, olyan a mitől
Az ember minden hoszszas fontolat
Nélkül felugrik és danol, füttyöl.
Ő nem füttyölt s danolt: de ment, szaladt,
Feljárt a határt mindenfelől:
De sem vetés közt, sem az ugaron,
Melyet behajts on, nem volt egy barom.

79.

„Pedig nekem most“ végre felkiálta
„Pedig nekem pénz kell, igen nagyon:
Szegények! ők ne lássanak hiányt; — ah
Ki m lesz nekem, ha őket elhagyom!“
Várt, leskelődött mint egy pók: hiába!
Nincs a mi hálójába akadjon;
Elunta egyszer, — cselhez nyult: saját-
Legelőjéről behajtott egy gulyát.

80.

Értsd: a gulyaé volt a legelő,
Nem a csőszé, nem is botja körében. —
Esküdve rontott a gulyás elő
Hogy, ötet ücsse, most szunyadt el épen,
Azóta egy fél harapást tevő
Kárt is sokalna a tilos fűvén:
Hiába! csőszünk „hittel doceálta“
Hogy a gulyát kártételen találta.

81.

Igy pénzre kapván, mindenek előtt
Jóféle törkölypálunkát veszen:
Attól nyer, ugymond, a beteg erőt
Egy korsóval fejéhez is teszen;
Majd arra gondol, a keresztelőt
Hogyan lakná el ünnepélyesen:
De, szűk levén saját tapasztalása
Pityeri Erzsőkot hívá tanácsra.

82.

Legott ajánlást tön Erzsébet aszszony:
Majd ő besétál a paphoz gyalog,
Ugyis van egy kis dolga a piacon
Egy füsttel végbe megy mind két dolog;
A csősz pedig komákat hívogasson,
A komaság majd sütni-főzni fog:
Kinek lepénye lesz, kinek kalácsa;
Lesz csőrege, téasztasulyom, pogácsa.

83.

A csősz helyeslé a lepényt, kalácsot,
Bélest, pogácsát, sulymot, csőrögét:
Szingy nyelé a jóízű tarácsot;
De nem felejté szalmás üvegét:
Komám aszszonynyal addig áldomások
Belőle, míg elérték fenekét:
Akkor találós észszel Erzs néne
Egyet lők a dolgon: „na! menni kéne.“

84.

Mondván, ölébe vette a fiut
És elporoszkált a vert ösvenyen;
Papucs-sarkától a mezei ut
Mértekre*) tapsol a merre megyen,
Miből a lesz, hogy a városba jut,
Városba érve, papnál megjelen:
Elmondja, mit hoz.... egyszersmind a karján
Nyugvó fia csak a bubját kitakarván.

85.

A pap viszont elsópré a néhány
Garast, — könyörge s ezt kérdé: kinek?
De Erzsók nem felelt, — nehéz talány
Volt e kérdés a jámbor nének;
„Na, mondja hát, ki lesz? fia? leány?“
„Ugy-ugy, galambom“ sugdos az öreg —
„Kereszteljük.... ne holmi cifra névre:
Katonak, az édes anyja nevére.

(Folyt. köv.)

*) Tactusra.

Kaland a nyírben.

(Eredeti beszélyke.)

I.

Gyönyörű idő volt...

A vihar dühösen zugott, s gyors szárnyain röpíté a szállongó havat... majd hatalmas zápor zuhogott alá... s ráadásul a sár csak térdig ért...

E kellemes decemberi estén pipázgatva olvasott az ősi hajlékban Bordási uram x-i közbirtokos. Előtte egyetlen lány, a szép Marika ült s csendesen fonogatott.

Kүн üvölt a szél... az ólomkarikás ablakok reszketnek... a kutyák vonítanak...

Ben vigan lángol a kandalló tüze... perreg a roka... szeszélyes alakokat képez a pipafüst.

Hol a boldogság mostanában?

Barátságos meleg szobában. (Petőfi.)

A komondorok күн erősen vonítanak...

„Valami rossz ember jár odakүн.” — Szólt Bordási uram, s az olvasott Csiziót becsapva, egy természetes fokossal, vagy mint ő nevezni szerette: papmarasztóval kifelé indult.

E percben az ajtó kinyílt, s belépett két fiatal, csinos képű ember.

II.

„Adjon isten sok jó estét, urambátyám” szólt egyik. „Adjon isten” — mormogá Bordási uram.

„Ugy veszem észre, urambátyám engem nem ismer... én Diósi Feri vagyok a Szilágyságból... s ez itt jó barátom s utitársam, Csillag Anti.”

„Diósi Feri, az én kedves jó pajtásom fia? Isten hozott öcsém... beh megemberesedtél mióta nem láttalak... Mari, adj széket... megáztatok ugy-e... Mari, mondd az öcsém kocsisának, hajtson be s...”

„Bocsánatot bátyám, csak gyalog jövének... szeke-rünk a szomszéd faluban eltört... ott kellett volna hál-nunk, de mi meg akarván lepni bátyámat, gyalog rándul-tunk ide, s most itt vagyunk.”

„Habar lucskosan is, mint a kiöntött ürge, s fárad-tan, mint valami kálvinista-diák, ki négy mértföldet ku-tyagol (= gyalog megy) egy szuszra.”

„Se baj, öcsém! csak hogy itt vagytok. Mari, láss az étel után... süss, főzz... ölj kappant... hozz egy só-dart a padról.”

Mari Csillagra pillantott... elpirult... s kifutott.

„No, vessétek le azt a felleghajtót, s telepedjete a kandalló mellé... gyujtsatok rá... De majd el is felejtem öcsém, hogy van édes apád, az én jó pajtásom... jár-e még restaurációkra, meg kövctválasztásra?”

„Jár bizony, — egészséges, mint a makk... köszön-ti, csókolja bátyámat.”

„Köszönöm... hát a sz...i restaurációt emlegeti-e, a mikor olyan furcsán járt?”

„Azt nem hallottam tőle.”

„Jaj, öcsém! az furcsa dolog volt. Hát apád, mint nagytorku ember, csak kiabálja a Csóri nevét, — kit mi akartunk vicespánnak, — egyszer valamék egy jó marok öreg sárt csapott az apád szájába, úgyhogy majd megfult tőle... ha ha ha... szegény Diósi pajtás.”

„Hahaha.”

„No de hagyjuk ezt, — azt mondd meg nekem öcsém, hogy mi szél hajtott most erre?”

„Az igazat megvallva urambátyám, mi lánynézőbe jöttünk.”

„Mi a patvar — suttogá Bordási — házasodni akarsz?”

„Én is, barátom is.”

„Derék... derék... lásd... az én Marim is...”

„Gyönyörű teremtés — vágott közbe Csillag — valóban gyönyörű.”

„Ugy-e, ugy-e, hehehe! Kérték is már azt egyne-hányan, de nem akarnám valami bocskoroshoz, éhenkő-rászhoz adni.” —

Ekközben a vacsora elkészült... Marika feltálat... az ifjak igen jó étvágygyal ettek, derekasan ittak,... az öreg kérdezősködött... Csillag kacsintott... s Mariska el-elpirult. —

„Huzz rá egy nótát, lányom!” — szólt Bordási uram vacsora után. Mari rövid vonogatás után elővette guitar-rejét s dalolt:

Zöld az erdő, tilalmas,
Nálunk a pap hatalmas.
Sem a bíró, sem a pap,
Tőled el nem szakaszthat.

Majd Csillag vevé a hangszert, s hangzék a kedé-lyes dal:

Szeretlek, szeretlek,
Csak ne mondd senkinek,
Mig a templom földén
Őssze nem esketnek.

Majd az öreg ur kedveért erőteljes régi bordalokat zengett a kar, s Bordási uram maga is basszált.

Denique, éjfél kakukkolt a falióra.

„No, fiuk, elég lesz mára a multság... feküdjünk... ti itt háltok, mi majd a másik szobába megyünk... jó éj-szakát.”

„Jó éjt Marikám, szép álmokat.”

„Jó éjszakát” — suttogá a szép Marika.

Az ifjak lefeküdtek, de azért az oldalajtó véletlen nyitva maradván — jólhallották, mint közlé Bordási uram leányával az ő jövetelők célját.

Nem adták volna száz forintért, ha egy nagyot ne-vethettek volna...

Nem mertek.

Marika szíve hatalmasan dobogott... lefeküdt... so-hajtozott egész hajnalig... akkor elszunyadt... s almodott.

Igen kedveseket álmodhatott, mert még az öreg Bor-dási uramnál is tovább aludt.

III.

„Jó reggelt, fiuk! hogy aludtatok?... mi a patvar, hiszen felkeltek már ezek. Mari, vedd fel az ágyat... addig behívom az öcsémeket.... aztán reggelizzünk.“

Párolog a jóféle borleves, mosolyog az aranszintű szilvórium.. kacérkodik a felszeldelt sonka.. a fris kolbász betölti kedves illatával a szobát...

Marika unatkozik egyesgyedülésében.

Az öreg Bordási pedig keresi, kutatja, kiáltozza, kéri, szidja, hívja vendégeit, hogy jöjjenek már reggelizni. De biz azok csak azért sem jönnek.

Keresi az ólban, a dülni készülő csürben, sőt még a krompli-verembe is betekint.

Sehol senki — nincs vendég.

Bordási uram pedig restelni kezdi a dolgot.

Egy nagyot kurjant az udvaron, azzal bemegy, s e lébb felhajtja a szilvóriumos üveget, aztán megiszsa a borlevest, megeszik mindent, a mi az asztalon van, akkor feláll, sorba járja a szomszédokat, összevész mindegyikkel, hogy mért szöktették el az ő vendégeit.

Addig perelt, hogy egyszer jól elpáholták.

Haza ment a fokosért.. a kandalló mellett elbukott, s szerencsésen elaludt.

Másnap azt hitte, hogy csak álmódott.

De a mint a Csizót forgatta, egy kis levélke akadt a keze közé.

A levél — írónnal irva — így hangzott:

„Tisztelt Bordási ur! Szives vendégszereteteért köszönet. Mi nem jöttünk lánynézőbe, mert mi.. diákok vagyunk,.. legatióba megyünk. Pénzünket utközben elnyerték... a rektor nem adott szállást... a pap nem volt honn, s így jutottunk — ismervé egy diák barátunk beszéde után ön viszonyait — azon szerencsés ötletre, hogy lánynézőkül lépünk fel. Köszöntjük a szép Marikát... Isten önnel....“

Átkozott diákok! engem ugyan rászedtek.

S a szép Marika? — sohajtott... sirt... busult... s egy hónap múlva..... férjhez ment.

Csatár.

Megáradt a kék Balaton...

(Népdal.)

Megáradt a kék Balaton — s keszkenőm
Ki fogja ki, hogyha nincsen szeretőm?!
Egy éve lesz a tokaji csatának!
Hős halála ott lön honvéd-mátkámnak.

Tán jegykendőd volt az édes angyalom?
Azért volt rá boszus ez a Balaton.
Adj egy csókot! én kihozom kendődet,
Csak ne sirasd előttem szeretődöt.

Halászlegény, mért fáradnál érette?!
Jutalomul mitsem adnék cserébe!
Ugy is könyös volt a kellő közepe,
Hadd uszszék a víz tetején meszsziere!

Nem bánom hát hadd uszszék a meszsziere,
Adok én mást, szép galambom! helyibe:
Csakhogy szeress ezután hűn engemet,
Hogy az isten áldja meg a lelkedet.

Nem meszsze van az ősz, csak arra várok,
Mátkák leszünk — és azután hű párok:
Meglásd milyen boldog lesz majd életünk —
Ha könyezünk: örömkömben könyezünk.

Cs. D.

A debreceni gőzmalom ügyében.

Ámbár a debreceni gőzmalom-társaság alakulásakor minden jó keblű magyar örült; mégis akaratlanul sokan sohajtottak fel így: „Talán ennek sorsa is hasonló leendő több nagyszerű hazai vállalatainkéhoz!“ —

És e sejtetem a „Csokonailapok“ 19-dik száma szerint valószínű kezd; mert a vállalat, „forgalmi tőke hiánya miatt közel áll a pangáshoz.“ — Ez oly kórjel, melyet nem ritkán enyészet követ. —

A társaság alapszabályai, ügyeinek mikénti vezetése, s vagyonának kezelése előttem ismeretlenek lévén, — mellőzve azokat, egyedül a társaság részére történt buzavételekrei igénytelen észrevételeimet közlöm, egyszerűn és röviden. —

A társaság részére időnkint szükségeltetett buzamenynyiség — ha jól vagyok értesülve, — eddig szállító zsidóktól (liferant) többnyire hitelre vétetett.

Hogy hitelre vétetett, — talán fog venni vagy vétetni a társaság jövőben is így, — rendjén van; mert csak úgy lehet kevés forgalmi tőkével, — a fizetések pontos teljesítése mellett, mint a kereskedelmi élet számtalan példákkal tanúsítja, — nagy forgalmat előteremteni. — De

Az ily hitelre vétel a társaságra nézve káros. — Mert többnyire olyanokkal szerződött a társaság, kik a szállítandó buzát a természetől hitelbe vették, természetesen drágábban a folyó árnál; a szállító ismét drágábban adta el a társaságnak, mert hitelre adta: s így nem ritkán egy köből buzát a társaság 10—15 perccel drágábban fizetett, mintha saját embere által, szinte hitelre vette volna meg a természetől. Ez tény, — ennek nem kell commentár. —

Kisértse meg a társaság, megbízott szakértő, nem önző, a kereskedés ezen ágát kellőleg értő, saját embere által a természetől vétetni a szükségendő buza mennyiséget, eszközöltesse a szállítást legolcsóbban, — mint ezt magán kereskedők teszik, — legyen pontos a társaság minden fizetésekben; mert csak szigorú pontosság képes határtalan hitelt előidézni. — Egyszerűsítse a kezelő személyzet fizetését; használjon részvényes tagokat fizetés mellett, — a hol alkalmazhatók, — kezelőkül: — s én meg vagyok győződve, miszerint a társaság ügyei jobb fordulatot vesznek; a gyár pangásából kivergődik; sőt a vállalatba fektetett tőke várakozást kielégítőleg gyümölcsözni is fog.

Sok, szép, s a bánati buzához hasonló sulyu buza terem Békésmegyében: egyes természetők, — ide nem értve a nagy birtoku (volt) földesurakat, — 100—1,000 köből eladó buzával rendelkezhetnek; s ha a társaság, — mint egyes kereskedők, — fizetéseiben pontos leendő, biztosan számíthat hitele megszilárdítására.

Egy nem részvényes.

Debreceni napló.

— Mi nem tartozunk a tulbuzgó vallásosok közé; azonban el kell ismerni, mikép a népmívelődés egyik föltétele a vallásosság, s a nép tetteinek iránya és minősége igensokszor a vallás eszméjének tisztán vagy ferdén felfogásában sarkallik; s épen ezért, midőn a vallást minél tisztábbnak ohajtjuk: annak külmét is tisztelőben tartandóknak véljük, nehogy a rossz példa a hit szentségét megingatván a kebelben, előidézze a vallástalanság s vallásgyűlölet borzasztó következményeit. Egyfelől ezért, másfelől pedig a jog- és teherazonság tekintetéből említelenül nem hagyhatjuk azon botrányt, mely a hatvanutca szögleténi emeletes ház pálinkás boltjában egyébkor is ugyan, de különösen legközelebbi vasárnap reggeli istentisztelet ideje alatt elkövetett. A közel levő imaház belsőjében a hit szolgálja s százak ajkairól emelkedett könyör istenhez, míg kívül, az említett bolt körül a legirólázatosb istenkáromlásokkal vegyült veszekedésben törtek ki a már reggeli órákban lerészegedett naplopók. Meg van a rendőrségnek azon célszerű szabálya, hogy az istentisztelet alatt vasárnap és ünnepeken minden boltok zárva legyenek; és mégis épen ama pálinkás bolt rendesen nyitva van, s több botrányt okoz. Reméljük, hogy erélyes főkapitányunk, ki a közönség több érdekeit is kellőleg szem előtt tartja, az efféle kellemetlenségek megszüntetését is mielőbb eszközölni fogja!

Csütörtökön — sept. 12-én — színházunkban a „Jegygyűrű” adatott; Réthy, fiával, a kis Csongorral, mint vendég lépett föl, s ujjlag köztetszésben részesült. A kis Csongor a darab folyamában korát meghaladó ügyességgel szavalá Vértesi Somának „Majalisom” című jeles költeményét. Ez a kedves gyermek apjának méltó fia, s ha csirájából bontakozó tehetsége, fejlődésében, korával egyenlő lépteket tart — egykor még színművészetünknek fölmentje leendő.

Sept. 14-én, azaz ma, „Liliomfi” adatik Réthy jutalmaul. E művész hazánkfia egypárszori föllépésével oly ajánlólag mutatá be magát a t. közönségnek, hogy valóban ajánlásunk fölösleges. Elég annyit mondunk az igaz érdemet méltányolni és pártolni szokott közönségnek, hogy Liliomfi Réthy jutalmaul adatik. Mint halljuk: kedves vendégünk vasárnap — sept. 15-én — a „Zsidó”-ban utoljára fog föllépni.

Sept. 19-én, azaz jövő csütörtökön Szabó Krisztina egyik szorgalmas és jeles színésznőnk javára adatik „Ernani” Hugo Victorinak 5 felvonásos jeles és nagyhatású drámája. A játék folyamában Balogh József, a jutalmazandó iránti szíveségből, e mű dalszövegéből néhány remek dallam előadásával fog a t. közönségnek kedveskedni. Mindenesetre élvezetes estnek nézünk elébe, előre figyelmeztetjük rá az élvezni szerető közönséget.

Igen érdekes párbeszédnek voltunk szem- és fültanui legközelebbi vasárnap. Komám uram! Hallotta-e már kend, hogy Debrecen lesz Magyarország fővárosa? — Hallottam ám komám! Hát aztán, honnan szakítanak ide olyan vizet, mint a Duna? Honnan? hát majd bele szokitják a nagy és kis Tócióba a Kondorost, ezt pedig együtt a Hortobágyba s itt folyik majd az egész Tisza! Hej, hej! komám, sok öt garast kell ám még addig fizetnünk, ha azt nem akarjuk, hogy magunk ássuk a kanálist! De ha ez meglesz is, hát a Szent-Gellért hegyét csak nem taszítják ide! most is sok vénboszorkány van itt! — Ej komám, legyen csak még csata itt: a köntöskerti temetődomb egész hegygyé fog nőni. — Jaj istenem! — szólott az öregebb, én már csendességben szeretném néhány napjaimat leélni, ugyis elég ködmönpüfölést hallottam tavaly a csatakör. — Dejszen komám, ha városunk fővárossá avanszírozik: akkor már csak nem hallhat kend ködmönpüfölést.... Mert hiszen a fővárosban már kaputrákbán járnak az emberek. —

— Hazai és külföldi érdekes hírek gyanánt a következőket közölhetjük:

Deák Ferenc köztisztelet- s szeretetben álló derék hazánkfia betegségben szenved. Azonban remény van felgyógyulásához!

— Az 1851-ik évre kiadni szándéklott „Történeti naptár” Pesten, Kozma Vazul könyvnyomdájában eldoboztatott.

— B. Haynau Londonban egy sörházban a nép által iszonyu bántalmakkal illetett, sárral dobáltatott, bajusza megtépetett stb., s csak gyors menekülése által mentette meg magát a könnyen bekövetkező nagyobb kellemetlenségektől.

Bem (jelenleg Murat pasa), noha a török hitre áttért, de a szokásos szertartást nem kelle kitartania. Országfőparancsnoki rangban van, havonkinti fizetése 800 arany, és ugyanannyit kap asztalpénz gyanánt és körének tartására, Bem-et különben a törökök kivételesen tisztelik s mindenki igen becsüli. A török nyelvet és írást már jól megtanulta, úgyhogy katonai parancsokat ad ki, és a tüzéri tanulók részére igen érthetőleg fordítgat. Jelenleg Aleppóban tüzéri útegek felállításával foglalkozik.

A pesti nemzeti színház karzata f. hó 9-ke óta ismét nyitva áll a közönségnek. Csakhogy aztán ezután pszt! ☺

Nyomatik Debrecen város könyvnyomdájában.